Gemeente Amsterdam

Reactie R&D op CHO Universiteitskwartier

Aan UvA, [redacted]
Van [redacted]
Kopie aan [redacted]

Datum 8 september 2020

Geachte [redacted]

Algemeen

Vanuit R&D is eerder gereageerd op de Onderbouwing Strategisch Masterplan, versie 1, waarna de onderbouwing is bijgesteld. Ook op versie 2 is op 18 augustus jl. gereageerd vanuit R&D, waarbij geconstateerd is dat de onderbouwing in tweede instantie een veel leesbaarder stuk was geworden en dat met name cultuurhistorie, analyse en visie veel beter op elkaar waren afgestemd. Positief ook is dat de samenhang tussen afbeeldingen en tekst sterk verbeterd is. Wel is andermaal kritisch gereageerd op de voorgenomen ingrepen rond de binnenhof van BG5 en de (nieuwe) ingreep vanuit BG5 naar de boekenstraat.

Het is jammer dat de suggestie het stuk in te korten, door 'dubbelen' er uit te laten, niet is overgenomen in versie 3, d.d. 28 augustus 2020. Sterker nog de lengte van het stuk is met 8 pagina's toegenomen (91 – 99), wat de leesbaarheid niet ten goede is gekomen. Op detailniveau zijn er nog tal van opmerkingen te maken, maar hier volstaat een korte toelichting op de belangrijkste kritiekpunten. In hoofdlijnen is de kritiek van R&D als volgt samen te vatten, dat de punten waar het wringt, sprake is van frictie tussen de historisch stedenbouwkundige analyse en het programma, deze frictie niet benoemd wordt.

Frictie cultuurhistorische analyse van het gebied en gewenst programma

Frictie 1

Er is een visie en er is een programma. De onderbouwing is er niet om het programma te legitimeren, maar om grip op het gebied te krijgen, grip in de zin van begrijpen. Vanuit dat begrip ontstaat idealiter een visie. Vanuit die visie kan het programma naar de paskamer. Als een deel van het programma niet past bij de visie of stuit op waarden die gevonden zijn in het onderzoek, moeten keuzes gemaakt worden. Die keuzes moeten ook onderbouwd worden, niet vanuit de cultuurhistorie, maar vanuit het programma.[1]

[1] NB: de cultuurhistorische waarden in het gebied zijn divers, maar in het kader van het masterplan wordt nadrukkelijk het accent gelegd op de stedenbouwkundige waarden. Andere waarden, zoals de monumentale waarden van de afzonderlijke gebouwen zijn in meer gebouwspecifieke onderzoeken beschreven.

Vanuit R&D is er bij herhaling op gewezen dat delen uit het programma geen goede aansluiting vinden bij de gevonden kwaliteiten van het gebied. In de onderbouwing wordt desalniettemin op die punten toegeschreven naar een vermeende consistentie, terwijl het zuiverder zou zijn de fricties te benoemen.

Deze opmerkingen zijn gemaakt in de eerste reactie vanuit R&D. Daarbij is toegelicht dat de analyse van een hovenstructuur, zoals benoemd in het masterplan en de onderbouwing onderschreven wordt, echter dat het opnieuw bebouwen van de open hof van BG5 mede om die reden strijdig is met de gevonden cultuurhistorische waarden. Dat alsnog ook in de derde versie gepoogd wordt een programmatische wens, cultuurhistorisch te onderbouwen wekt dan ook enige wrevel.

Frictie 2
Minder storend is de frictie in de routing. In de analyse komt naar voren dat sprake is van een kruipdoor sluipdoor, als negatief ervaren, terwijl die kruipdoor sluipdoor juist ook als een bijzondere kwaliteit van het gebied benoemd kan worden. Dat de routing hier prevaleert boven de gevonden karakteristiek is alleszins begrijpelijk, maar mag wel als frictie bestempeld worden.

Ook een nieuwe hof aan de Slijkstraat is in wezen niet in lijn met de analyse van het gebied. De hoven zijn immers historisch aan het binnengebied verbonden, niet met de buitenring. Als thema past een hof wel bij de analyse, wat echter niet geldt voor de locatie binnen het gebied. Binnen de visie als geheel en in samenhang met de andere ingrepen (Aula, entrees) is deze innerlijke tegenstrijdigheid goed te onderbouwen. Maar deze onderbouwing is in de tekst niet terug te vinden.

Waar die frictie wel helder benoemd wordt, is aan de Boekensteeg, de doorgang naar BG5. Hiervan wordt duidelijk gesteld dat deze vanuit de cultuurhistorie niet te onderbouwen valt, maar toch gewenst is. Vanuit R&D wordt het eerste onderschreven, het tweede niet omdat hier een gedegen ruimtelijke onderbouwing ontbreekt. Er is een bestaande opening, bij iedereen goed bekend en goed benut. De onderbouwing op p. 91 hinkt te veel op twee benen en is daarom niet goed te volgen.

Frictie 3
Dat de onderbouwing af en toe uit de bocht vliegt en eclectisch uit de geschiedenis van het gebied put, wordt mede veroorzaakt doordat binnen de analyse zelf ook sprake is van een frictie, voortkomende uit het feit dat vrijwel alle ingrepen uit het recente verleden zich niet aan de nu geanalyseerde wetmatigheden hebben gehouden.

<u>Eind 19de eeuw</u>
- De gebouwen van BG1 en BG2 hebben heel duidelijk een gezicht naar buiten, maar behoren tot de binnenwereld. Deze trendbreuk komt voort uit de moderne ziekenhuisbouw.

<u>Eind 20ste eeuw</u>
- Het dichtzetten van BG5 betekende een aanslag op de open hovenstructuur.

- De sociale woningbouw uit de jaren '90 onttrekt zich aan de tegenstelling tussen de wereldse buitenring en het contemplatieve of in zichzelf gekeerde binnengebied.

- De ingrepen rond BG3, door Theo Bosch, oorspronkelijk nog veel verder doorgevoerd maken het binnengebied leger en groter, in plaats van de historische structuur van gebouwen, ruimtes en routes volgens het 'Cullen-model'.

Begin 21ste eeuw
- De overkoepeling van het zusterhuis gaat ten koste van de open hovenstructuur.

Conclusie

R&D heeft veel waardering voor de cultuurhistorische onderbouwing. Veel voorgestelde ingrepen zijn te herleiden tot de analyse en de knelpunten zijn goed benoemd. De beschreven opeenvolging van transformaties op het Binnengasthuisterrein laat duidelijk zien dat het voorstel tot sloop en vervanging van het paviljoen ontworpen door Theo Bosch gerechtvaardigd is. Wel verdient het aanbeveling de knelpunten rond BG3 beter uit te werken. Immers, de sloop van een deel van het monument vraagt om een heldere uiteenzetting van de huidige situatie, waarom deze ruimte niet naar behoren functioneert.

Wat BG5 betreft, de voorgestelde ingreep is niet goed onderbouwd vanuit de cultuurhistorie of de ruimtelijke analyse. De voorgestelde ingreep heeft een programmatische aanleiding, namelijk de wens om collegezalen te realiseren naast de studieruimtes. De voorgestelde invulling van de U-vorm is in architectuur mogelijk een verbetering, maar stedenbouwkundige nauwelijks of niet een versterking van de gevonden hovenstructuur. Juist deze plek, waar veel studenten bij elkaar zullen komen tussen de UB en de studieruimtes in BG5 vraagt om een goed omkaderde (groene) openbare ruimte.

Minder ingrijpend, maar evenzeer in strijd met de gevonden cultuurhistorische en ruimtelijk stedenbouwkundige waarden is de doorbraak van de Boekensteeg naar BG5. De verbinding tussen deze twee delen van het complex kan ook op een andere manier worden opgelost.

Het Leupengebouw op de hoek van de Oudezijds Achterburgwal en de Slijkstraat wordt in het plan deels gehandhaafd, deels gesloopt. In de uitwerking dienen enige knelpunten te worden opgelost, maar in hoofdlijnen zijn wij positief over de voorgestelde ingrepen.

Hetzelfde geldt voor de nieuwe aula aan de Slijkstraat, de binnenstraat langs de Oudemanhuispoort en de ontsluiting van de aula vanaf de Kloveniersburgwal.

Ook ons advies over de Gasthuishof is op hoofdlijnen positief.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
[redacted]
Ruimte en Duurzaamheid